Izdvojeni primjeri utjecaja grčkih liričara na Horacija

Hrebinec, Antonia

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:735577

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

Antonia Hrebinec

IZDVOJENI PRIMJERI UTJECAJA GRČKIH LIRIČARA NA HORACIJA

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

ODSJEK ZA HRVATSKI LATINITET

ANTONIA HREBINEC

IZDVOJENI PRIMJERI UTJECAJA GRČKIH LIRIČARA NA HORACIJA

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: lekt. Zdravka Martinić-Jerčić

Zagreb, rujan 2019.

SAŽETAK

Ovaj rad temelji se na analizi odabranih pjesama grčkih liričara Alkeja, Sapfe i Anakreonta u usporedbi sa pjesmama rimskog pjesnika Horacija iz njegove zbirke *Carmina*. Pregledom odabranih pjesama prikazuje se u kolikoj mjeri i na koji način su ovi grčki pjesnici utjecali na Horacija. Valja reći da se u uvodnom dijelu rada na temelju proučene literature obrazlaže pojam grčke lirike i odnosa između grčke i rimske poezije popraćeno pregledom Horacijeva života i njegovog cjelokupnog stvaralaštva uz komentar samog pjesnika o dosegu vlastitog opusa. Navodi se kratki pregled životopisâ spomenutih grčkih autora nakon kojih dolazimo do glavnog dijela rada. Analizom grčkih pjesama u usporedbi s Horacijevima prikazuje se utjecaj Alkeja, Sapfe i Anakreonta na tog rimskog pjesnika s obzirom na tematiku i ritam koji je preuzeo od njih. Iznose se argumenti u prilog tvrdnji kako Horacije nije slijepo kopirao grčke uzore već je služeći se grčkim originalima zadržavši njihov duh (*animus*) svakako ostavio i izrazit pečat svoje osobnosti na liriku.

Sadržaj

1. UVOD 5

2. KRATKI PREGLED GRČKE LIRIKE 6

3. HORACIJEV ŽIVOTOPIS I DJELA 8

4. ALKEJ, SAPFA I ANAKREONT – PREDSTAVNICI MONODIJSKE LIRIKE 10

4.1. Alkej 10

4.2. Sapfa 11

4.3. Anakreont 12

5. ANALIZA I USPOREDBA ODABRANIH PJESAMA 14

5.1. Usporedba Alkeja i Horacija 14

5.2. Usporedba Sapfe i Horacija 21

5.3. Usporedba Anakreonta i Horacija 27

6. ZAKLJUČAK 31

7. LITERATURA 33

1. UVOD

Tema ovog rada je utjecaj grčkih liričara (Alkeja, Sapfe i Anakreonta) na Kvinta Horacija Flaka u njegovim *Odama (Carmina)*. U radu se predstavlja kratki pregled grčke lirike kod spomenutih autora i na pojedinim primjerima pokazuje utjecaj tih grčkih pjesnika na Horacija. U prvom dijelu navodi se pojašnjenje pojma lirike i prikazuje kratki pregled grčke lirike. Spominje se i samo značenje i utjecaj grčke poezije. Nadalje, ukratko se prikazuje Horacijeva biografija i daje pregled njegovog opusa kako bi se naznačilo njegovo mjesto u rimskoj književnosti te istaknula njegova važnost. Također ima govora o Alkeju, Sapfi i Anakreontu i o njihovom literarnom stvaralaštvu. U drugom dijelu rada pokazuje se utjecaj tih grčkih pjesnika na Horacija temeljem njihovih pjesama prevedenih u duhu hrvatskoga jezika. Povlači se paralela između grčke i rimske poezije u odnosu na Horacijev pjesnički opus. Metoda koja se koristi u obradi teme jest analiza temeljem čitanja Horacijevih pjesama na latinskom jeziku i čitanje prijevoda teksta na hrvatskome jeziku. Odabrane Horacijeve pjesme uspoređuju se sa određenim pjesmama Alkeja, Sapfe i Anakreonta koje su prevedene na hrvatski jezik. Analizom pjesama otkriva se u kolikoj su mjeri i na koji način Alkej, Sapfo i Anakreont utjecali na Horacija. Uspoređuju se njihove pjesme s Horacijevima u vidu teme i stiha koje je Horacije koristio po uzoru na njih. Za analizu Horacijevih pjesama te pjesama Alkeja, Sapfe i Anakreonta služe prijevodi na hrvatski jezik sljedećih autora: Rac, Koloman (1981) *„Antologija stare lirike Grčke“*, Škiljan, Dubravko (1975) *„Izbor i prijevod iz grčke lirike: 7.st.pr.n.e. - 6. st.n.e.“*, Škiljan, Tamara (1998) *„Izbor iz antičke poezije: Grčka“* i Šonje, Šimun (2015) *„Kvint Horacije Flak: Ode i epode“*. U trećem i završnom dijelu rada navodi se par riječi o Horacijevom uspjehu, važnosti i utjecaju na europsku književnost.

Cilj ovog rada jest prikazati utjecaj Alkeja, Sapfe i Anakreonta kao predstavnika grčke lirike na Horacija kao izvorno rimskog pjesnika koji je svojim opusom utjecao na razvoj europske književnosti. Također je cilj obrazložiti kako je Horacije prenio grčki duh u rimsku književnost zadržavajući rimsku originalnost.

2. KRATKI PREGLED GRČKE LIRIKE

Grčka književnost obuhvaća veliki period od čak trinaest stoljeća, a dijeli se na dva velika razdoblja definirana ratovanjem Aleksandra Velikoga koji je svojim osvajanjima proširio grčki utjecaj izvan same Grčke prenoseći kulturu u novoosvojena područja. Ta dva razdoblja su klasično ili helensko i helenističko razdoblje. Alkej (grč. *Ἀλκαῖος*), Sapfa (grč. *Σαπφώ*) i Anakreont (grč. *Ἀνακρέων*) pripadaju ovom klasičnom dobu tako da će u radu biti fokus na njemu. Klasično ili helensko razdoblje dijeli se na pretklasično doba[1] (od Homera, 9/8. – 6. st. prije Krista) i klasično doba (5. i 4. st. prije Krista). U tome razdoblju prvo se javlja epika, zatim dolazi do izraza poezija te se pri kraju javljaju počeci proze, dok je u helenističkome[2] prvo zastupljena lirika, javlja se i ep, a naposljetku naglasak dolazi na prozu. Poznata nam je podjela na tri književna roda: poezija, proza i drama. Kod Grka pronalazimo epsko, lirsko i dramsko pjesništvo kao književne vrste u kojima su koristili stihove. Klasično ili helensko doba trajalo je 9/8. – 4. st. prije Krista i na početku je naglasak imalo na epici. Međutim, radi kulturnih i političkih razloga epsko stvaralaštvo počinje slabjeti te otvara vrata lirici. (Škiljan 1998, 5-7)

Grčka lirika svoj vrhunac postigla je u 7. i 6. st. prije Krista. Pojam „lirika“ u grčkoj književnosti prvenstveno vežemo uz ovo troje već spomenutih grčkih pjesnika. U antičkoj književnosti se koristio izvorni termin „melika“ za ono što mi danas nazivamo „lirikom“. Taj termin označava svaku pjesmu koja se izvodila uz glazbenu pratnju; pjesma je bila posvećena nekoj osobi ili nečemu prema čemu se osjećala naklonost. Dakako, antička lirika uključivala je i mnoge druge lirske vrste poput elegije, jamba, itd. Melika se mogla izvoditi jednoglasno, odnosno izvodio bi ju samo jedan pjevač (monodijska melika), ili višeglasno u zboru (korska melika). Alkej, Sapfa i Anakreont svoje su stvaralaštvo odredili za monodijski tip melike. Također, pod liriku svrstavamo i rimsku poeziju koja je preuzela metrički oblik melike, a pritom je bila izvođena bez muzičke pratnje. Primjer upravo takve poezije pronalazimo kod rimskih pjesnika poput Gaja Valerija Katula (*Gaius Valerius Catullus*)[3], Kvinta Horacija Flaka (*Quintus Horatius Flaccus*) i dr. (Škiljan 1998, 8; Škiljan et al. 2003, 176)

[1] Alkej, Sapfa i Anakreont pripadaju pretklasičnom dobu klasičnog ili helenskog razdoblja.
[2] Helenističko razdoblje dijeli se na aleksandrijsko doba (3. st. prije Krista – 30. g. prije Krista) i rimsko doba (30. g. prije Krista – 529. g. po Kristu.)
[3] Bio je rimski pjesnik i pripadnik kruga tzv. neoterika. Ima zbirku od 116 pjesama različitih metara i tema. Utjecao je na rimsku ljubavnu elegiju i epigram. (http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=30921 , zadnji pristup: 26.7.2019.)

Horacije je pjesničku slavu stekao zahvaljujući svojim *Odama (Carmina)* ili *Pjesmama* u kojima se potpuno otvorio starim grčkim pjesnicima, no o tome će biti više riječi kasnije u radu. Termin „oda" podrazumijeva pjesmu grčkog porijekla u kojoj se izražava privrženost i pohvala nekome ili nečemu; to je u stvari bilo koja melička pjesma u kojoj osjećamo zanos ili neku posebnu svetost prema određenom predmetu ili osobi. (Škiljan 1998, 329 – 330)

Škiljan (1998, 17) smatra da je grčka poezija „u velikoj mjeri utkana u zapadno-europsku civilizaciju" jer su poetski i prozni književni oblici nastali upravo u antičkoj Grčkoj izvršili golemi utjecaj preko rimske književnosti na moderne oblike; drugim riječima, oblici koje danas poznajemo svoje korijene vuku iz grčkih. Iz toga nadalje zaključuje da nam je neophodno poznavanje stare grčke literature ako želimo uopće razumijeti suvremenu književnost.

Vratović (2008, 208 – 209) polemizira o stupnju izvornosti rimske književnosti s obzirom da je uzor imala u grčkoj i otvara niz pitanja o međusobnom odnosu tih dviju književnosti. Navodi književne rodove i vrste koje su isključivo rimske tvorevine te tako opravdava rimsku originalnost.[4] Govori kako su rimski pisci od grčkih preuzeli običaj za isticanjem izumitelja, odnosno začetnika nekog književnog roda ili vrste.[5] Budući da su rimski pisci nastojali „oponašati" grčke izumitelje, nastala je dilema oko onih Rimljana koji su doslovno oponašali Grke (*imitatores*) i onih koji su se s njima natjecali (*aemulatores*). Ta dilema zaokupila je i samog Horacija pa o tom problemu govori u svojim *Poslanicama*[6] gdje vodi raspravu sa svojim kritičarima oko metra (*numerus*) i tona (*animus*) koje je u svojim djelima iskoristio po uzoru na Arhiloha[7] te ističe da su „tematika (*res*) i jezični izrazi (*verba*) njegovi". Vratović (2008, 209) ukazuje da Horacije navodi i Alkeja i Sapfu koji su se također poslužili „Arhilohovim ritmovima, ali im nitko ne osporava pjesničku invenciju."

[4] Izvorno rimske tvorevine su: satira (Horacije, Juvenal), ljubavna elegija kod Propercija (njegov tip elegije), pjesnička poslanica i prozno književno pismo (Horacije; Seneka, Plinije Mlađi) i epigram (Marcijal). (Vratović 2008, 209)

[5] Grci su ga zvali *heuretés*, Rimljani *inventor*. (Vratović 2008, 209)

[6] Hor. *Epist*. I, 19 (24 – 25)

[7] Bio je grčki pjesnik i vojnik, uvršten u helenistički kanon jambografa. Očuvani su nam njegovi pjesnički fragmenti. Pisao je himne, ditirambe i kratke pjesničke oblike u različitim metrima. Snažno utjecao na Horacija, Katula i kasnije pjesnike, posebno helenističke. (http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3751 , zadnji pristup: 26.7.2019.)

3. HORACIJEV ŽIVOTOPIS I DJELA

Kvint Horacije Flak *(Quintus Horatius Flaccus)* bio je pjesnik koji pripada samome vrhu rimske književnosti zahvaljujući svojem stvaralaštvu i utjecaju koji je ostavio. Rođen je 65. g. prije Krista u gradu Venuziji gdje je stekao znanje u osnovnoj školi prije odlaska u Rim zajedno sa svojim ocem koji ga je poticao na pisanje jer je kod sina uvidio golemi talent. U Rimu stječe srednjoškolsku naobrazbu te završava studij gramatike i retorike. (Pekorari 1975, 104)

U Atenu odlazi 45. g. prije Krista te tamo upoznaje različite filozofske škole. Nakon Cezarove smrti pridružuje se republikanskoj vojsci Marka Junija Bruta, prekida svoje školovanje i kao tribun u Brutovoj vojsci sudionik je bitke kod Filipa 42. g. prije Krista. Nakon poraza koristi amnestiju trijumvira te se vraća u Rim. Susreće Vergilija i Varija koji ga upoznaju s Gajem Cilnijem Mecenatom (*Gaius Cilnius Maecenas*)[8] te ulazi u njegov književni krug. (Vratović 2008, 256)

Preko Mecenata se upoznaje i s Augustom koji mu nudi mjesto osobnog tajnika što Horacije odbija. U Rimu kupuje mjesto pisara u kvestorskom uredu (*scriba quaestorius*) i počinje pjevati pjesme na što su ga natjerali oskudne prilike i ogorčenje životom. Mecenat mu poklanja imanje *Sabinum* kao kompenzaciju za izgubljeno imanje u Venuziju kako bi se Horacije mogao posvetiti pisanju. Umro je 8. g. prije Krista. (Pekorari 1975, 104 – 105)

Između bitke kod Filipa i bitke kod Akcija (42. – 31. g. prije Krista) nastaju njegovi jambi i satire. Osamljenost uvjerenog republikanca čiji je svijet potonuo, kome su prijatelji izginuli ili u progonstvu ili su prelazili u neprijateljski tabor spremni na kompromise tjeraju Horacija da piše pjesme pune pesimizma, jada i očaja. Tada nastaju njegovi *Jambi (Iambi)* odnosno *Epode (Epodōn liber)* koji su puni rezignacije i ogorčenja, u kojima govori o strašnom pustošenju, uništavanju i razaranju u građanskim ratovima. Izdani su 30. godine i sadrže 17 pjesama pisanih u jampskim epodama.[9] Iz Horacija tada progovara poraženi republikanac koji govori o politici i vrlo oštro napada vođe građanskih ratova nazivajući ih *scelesti.*[10] Horacijev uzor je Arhiloh s Para, njegov žanr i ritam, ali ne i teme, tj. materija kako je već prethodno u radu objašnjeno. Od njega je uzeo i duh (*animus*), tj. žestinu, kruti realizam i ironičnost. (Vratović 2008, 256)

[8] Bio je rimski vitez, diplomat i erudit. Pokrovitelj umjetnosti koji je okupio krug talentiranih pjesnika oko sebe (Vergilije, Horacije, Propercije, i dr.). Po njemu je nastao pojam *mecena*.
(http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=39715 , zadnji pristup: 26.7.2019.)
[9] Jampska epoda je kombinacija jampskog trimetra i dimetra.
[10] „Quo, quo scelesti ruitis?“ (Hor. *Epod*. VII)

Valja spomenuti i grčkog pjesnika Pindara, najpoznatijeg predstavnika korske melike, koji je svojim bogatim opusom koji sadrži mnogobrojne lirske vrste također utjecao na Horacija. Prema Škiljan (1998, 11) njegovi epinikiji[11], podijeljeni u četiri cjeline, poistovjećuju se s odama zbog svoga uzvišenog tona.

Horacije je napisao i dvije knjige satira pod nazivom *Saturae* ili *Sermones*[12]od kojih prva izlazi 35. g. prije Krista, a druga 30. g. prije Krista. Pisane su u vrijeme sloma republike pa Horacije sve više piše o osobnoj sreći i čovjekovom mjestu u društvu. Iako nije bio pravi pristaša nijedne filozofske škole ipak je načinom života bio epikurejac pa se skladno tome vodio načelom zlatne sredine *(aurea mediocritas).* (Vratović 2008, 257)

Njegove *Poslanice (Epistulae)* potpuno su nova književna vrsta i, za razliku od *Satira*, u njima se obraća određenoj osobi. Najznamenitija Poslanica jest *Poslanica Pizonima (Epistula ad Pisones).* Horacije je pisao i *Pjesme (Carmina)* ili *Ode* koje su sakupljene u zbirci od 4 knjiga. Također je sastavio i *Stoljetnu pjesmu (Carmen saeculare)* 17. g. prije Krista na nagovor cara Augusta. Najčešće teme *Oda* su prijateljstvo, prolaznost života, domoljubne pjesme, vinske pjesme, veličanje Rima, itd. U njima se potpuno otvorio starim grčkim pjesnicima; Alkeju, Sapfi, Anakreontu i Pindaru te time napustio aleksandrijsku helenističku praksu neoterika. Horacije ne imitira Grke već prenosi njihov duh koji usklađuje sa suvremenim prilikama. (Vratović 2008, 258)

Nakon kratkog pregleda Horacijeva opusa i činjenici da je on u cijelosti očuvan možemo sa sigurnošću tvrditi da je Horacije postigao golemi poetski značaj. Šonje (2015, 7) kaže da je sam pjesnik je bio uvjeren kako je „...svojom eolskom poezijom podigao spomenik trajniji od mjedi i da će njegovo ime rasti dok bude Rima“[13], da će sve nestati ali njegove pjesme će i dalje ostati.

Po spomenutoj očuvanosti opusa i činjenici da se nova izdanja njegovih djela i dan-danas tiskaju, nema nikakve sumnje da je pjesnik bio u pravu. Njegova važnost leži i u tome što je ostavio pečat svoje osobnosti na liriku, leži u sažetosti izraza i ljepoti slike, u načinu na koji je pjesmama davao na ozbiljnosti i mekoći zahvaljujući svojem majstorstvu u stilizaciji.

[11] Epinikij je korska pjesma u kojom se slavi pobjednika na olimpijskim, pitijskim, istmijskim i nemejskim igrama. Ima trodijelnu kompoziciju. (http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18135 , zadnji pristup: 5.9.2019.)

[12] Horacije svoje *Saturae* i *Epistulae* naziva zajedničkim nazivom *Sermones* jer sve donosi kroz razgovore. (Vratović 2008, 257)

[13] „Exegi monumentum aere perennius...“ (Hor. *Od.* III, 30)

4. ALKEJ, SAPFA I ANAKREONT – PREDSTAVNICI MONODIJSKE LIRIKE

Grčka lirika dijeli se na tri podvrste, a to su: melika, elegija i jamb. Definicija melike koju nam Šonje (2015, 8) daje glasi: „Melika je jedina izvorna vrsta lirskog pjesništva jer obuhvaća sve lirske vrste koje su se izvodile uz muzičku pratnju. Dijelila se na monodijsku (pjesmu za jedan glas) i korsku (višeglasnu pjesmu) meliku.“ Predstavnici monodijske lirike su tri autora koja ćemo usporediti s Horacijem u nastavku rada.

4.1. Alkej

Alkej (grč. *Ἀλκαῖος, Alkaĩos,* eol. *Ἄλκαος, Álkaos)* je bio grčki lirski pjesnik aristokratskog roda koji je živio u 7./6. st. prije Krista (oko 620. – oko 580. g. prije Krista) na otoku Lezbu[14] u gradu Mitileni, kao i njegova suvremenica Sapfa. Živio je u vrijeme građanskih ratova među plemićkim obiteljima što je utjecalo na tematiku njegova opusa. U pojedinim pjesmama spominje tirana[15] Mirsila koji je svoju vlast nametnuo u Mitileni te se pjesnik u svojim stihovima raduje njegovoj smrti. Alkej i pučanin Pitak istaknuli su se u borbi između puka i plemstva. Nakon smrti Mirsilove, narod je izabrao Pitaka da bude vladar te je Alkej, koji je tada vodio političke borbe protiv njega, napustio grad. U progonstvu je pisao pjesme pune jada i očaja jer je daleko od domovine. Nakon što je Pitaku završio mandat u trajanju od 10 godina te se on odreknuo vlasti, Alkej i Sapfa vratili su se u Mitilenu.

Opus koji nam je od Alkeja ostao fragmentarno je sačuvan (oko 450 fragmenata). Prema Leskyju (1999/2001, 142), pjesnikov korpus tekstova upotpunio je *Papyrus Coloniensis* iz 1. st. poslije Krista. Alkej je pisao o politici te je branio svoje političke stavove, o gozbama i vinu, ljubavne pjesme i pjesme erotskog sadržaja te himne. Pjesnik nam daje naslutiti da je „gorio“ za Sapfom, međutim ljubav mu nije bila uzvraćena. Bio je štovani pjesnik i u Grka i u Rimljana radi raznolikog sadržaja, oblika i poletnosti stihova. Lesky (1999/2001, 142, 144) navodi da je Alkej u pojedinim pjesmama uveo čak mitologiju i epsku tematiku. Predloške za neke svoje pjesme pronalazi kod Arhiloha, Heraklita i Hesioda. Poznat je po strofi koju je najčešće koristio pa se po njemu i zove alkejska strofa.[16] (Rac 1981, 34; Lesky 1999/2001, 135 – 144)

Prema Hrvatskoj enciklopediji, „poput Sapfe Alkej piše eolskim dijalektom grada Mitilene čija su najočitija obilježja povlačenje naglaska sa zadnjih slogova (tzv. baritoneza) i

[14] Otok je smješten u Egejskom moru.
[15] Riječ „tiran“ tada nije nužno imala negativnu konotaciju već je označavala općenito vladara.
[16] Alkejska strofa sastoji se od dva alkejska jedanaesterca, jednog alkejskog deveterca i jednog alkejskog deseterca. (Šonje 2015, 222)

nestanak haka na početnim samoglasnicima (tzv. psiloza). Stihovi su napisani u strofama (tzv. alkejska i sapfička) raznolike metričke strukture.“[17] Nadalje, poznato nam je da su ga Aristofan i Aristarh uvrstili u kanon devet liričara te da su objavili njegove pjesme koje su bile raspoređene po temama u najmanje deset knjiga od kojih je većina izgubljena.

U svojim pjesmama Alkej nije oklijevao pokazivati svoju žustrinu i neobuzdanost, borbenost i sklonost dobrome piću čime je refleksirao trenutnu političku i društvenu situaciju. U pjesmama savršeno ovladava upotrebom alegorije, što će biti prikazano kasnije u radu. Također, navodi portal Hrvatske enciklopedije, njegove pjesme „vjerojatno su se izvodile uz liru *(βάρμος)* na simpoziju drugova *(ἑταῖροι)* u klubu političkih istomišljenika okupljenih radi pjesme i vina.“[18]

4.2. Sapfa

Sapfa (grč. *Σαπφώ, Sapphṓ,* lat. *Sappho*) je najveća grčka pjesnikinja, suvremenica i vršnjakinja Alkejeva, koja je živjela u drugoj polovici 7. st. prije Krista na otoku Lezbu, gdje je držala školu za talentirane mlade djevojke. U školi, koju su nazivali „domom Muza“, proučavale su se poezija, glazba i ostalo. Sapfa je bila plemenitoga roda. U pjesmama je često znala spominjati svoju braću i kćer Kleidu. Rođena je najvjerojatnije u Eresu, a nakon udaje odlazi u Mitilenu gdje provodi veći dio života. Ovidije govori o njoj u svojoj zbirci pisama upućenih heroinama *(Epistulae heroidum),* točnije u petnaestom pismu koje piše u njezino ime obraćajući se Faonu, te nam time daje određeni uvid u njezin životopis, iako većina podataka nije točna. Sapfa je živjela i u progonstvu na Siciliji (kao i Alkej), a razlog tomu najbolje pojašnjava sljedeći citat: „Oko sebe je prikupila društvo djevojaka i bila na čelu neke vrste zavoda u kojem su djevojke stjecale pouku u pjesništvu, glazbi, plesu i gdje je Sapfa kao svećenica njegovala kult muzâ, Afrodite i haritâ. Način toga druženja te njezina poezija bili su povodom za nastanak mitova o njezinu životu (ljubavi prema ženama, samoubojstvu zbog ljepotana Faona koji je odbacio njezinu ljubav i dr.).“[19] Dakle, pjesnikinja je pobjegla radi optužbi za nemoral i tračeva o njezinome životu. Nažalost, kao što je već gore navedeno, Sapfa si je sama oduzela život i to bacanjem sa Leukadske stijene radi nesretne ljubavi. Mišljenje je mnogih antičkih pjesnika da je Sapfa bila nesretno zaljubljena u mladića Faona, budući da ga je često spominjala u svojim pjesmama. (Rac 1981, 38; Lesky 1999/2001, 144 – 146)

[17] http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1797 , zadnji pristup: 27.7.2019.
[18] http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1797 , zadnji pristup: 27.7.2019.
[19] Vidi: http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=54553 , zadnji pristup: 27.7.2019.

Od njezinog opusa sačuvane su nam tek dvije pjesme iako je napisala čak 9 knjiga pjesama (koje su uništene jer su ih smatrali nemoralnima), nekoliko epigrama i ulomaka. Pisala je ljubavne pjesme, himne i epitalamije.[20] Lesky (1999/2001, 147) navodi da je Sapfa epitalamije odredila za korsku izvedbu te je svadbene pjesme često pisala u daktilima, služeći se „epskim jezičnim sredstvima". Teme koje kod nje prevladavaju su većinom ljubav i priroda uz koju dozu humora. U zanosu piše i proživljava ljubavne stihove, kako o sretnoj i slatkoj, tako i nesretnoj ljubavi koja izaziva patnju, a priroda ju neprestano inspirira pa bez zadrške svoje misli pretače u stihove. Zbog takvog stvaralaštva zaslužila je titule „deseta Muza" i „ženski Homer" koje su joj dodijeljene još u antici. (Rac 1981, 38; Lesky 1999/2001, 147)

Pisala je eolskim dijalektom, a najpoznatija je po metru koji je često koristila u svojim pjesmama, a to je sapfička strofa.[21] Postala je nadahnuće i uzor mnogim antičkim, ali i suvremenim pjesnicima.

4.3. Anakreont

Anakreont (grč. *Ἀνακρέων, Anakréon*) je grčki lirski pjesnik rodom iz Male Azije koji je živio u 6. st. prije Krista i stvarao u rodnom gradu Teju. Bio je predstavnik jonske melike. Još kao mladić bio je primoran napustiti domovinu te se zaputio u Abderu u Trakiji gdje piše svoje prve pjesme. Zahvaljujući ratovima koji su se vodili za njegovog života, većinu svog života proveo je kao dvorski pjesnik na dvoru raznih tirana gdje je postao poznat i uvažen. Budući da je pisao na dvoru i uživao mnoga pokroviteljstva, u svojim pjesmama najviše govori o ljubavi i vinu. Ljubavne pjesme u kojima se spominju žene (obično sviračice na gozbi) i lijepi dječaci prožete su erotikom. U Atenu ga dovodi tiran Hiparh te Anakreont ondje stvara veliki dio svog opusa. Dječak Kritija spominje Anakreonta u heksametrima koji govore o pjesnikovoj slavi. O zadnjim godinama Anakreontovog stvaralaštva i života nažalost nemamo pouzdanih podataka. (Škiljan 1998, 87; Lesky 1999/2001, 180 – 181)

Od njegovog opusa sačuvano nam je oko 100 fragmenata, a znamo da je obuhvaćao 5 knjiga u kojima je bilo i himni, elegija i jamba. Lesky (1999/2001, 181) naglašava razliku u tonu između pjesnika Alkeja koji u svojim stihovima slavi ratovanje i poziva na odvažnost u borbi, i Anakreonta kojemu je ratovanje krajnje odbojno te rađe poziva na pijuckanje vina na

[20] Epitalamij je „svadbena pjesma u Grka u daktilsko-trohejskom ritmu. Izvodili su je mladići i djevojke pred bračnom odajom, kada su otpjevane pjesme na gozbi *(gamelij)* i one na putu do doma mladenaca *(himenej).*" , (http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18152 , zadnji pristup: 27.7.2019.)
[21] Sapfička strofa sastoji se od tri sapfička jedanaesterca i adoneja. (Šonje 2015, 223)

simpoziju[22]. Utjecao je na helenističku liriku, a potom i rimsku te europsku.[23] U kasnoj antici njegove pjesme postale su toliko popularne da su ih drugi pisci počeli imitirati te je nastala zbirka tih šezdesetak imitiranih pjesama koja se naziva *Anakreontika (Anacreontea).* Lesky (1999/2001, 182) o toj zbirci navodi sljedeće: „Za kasnije je imitacije karakteristično da su od bogate metričke raznolikosti autentičnih pjesama najradije birale metre kao što su katalektički jampski ili anaklastički jonski dimetar, koji pri konvencionalnoj upotrebi u ušima odzvanjaju monotono i dosadno. Anakreontički su stihovi bili pisani sve do bizantskog doba. Šezdeset takvih pjesama sačuvano je u zbirci koja je do nas došla u rukopisima iza *Palatinske antologije*." (Škiljan 1998, 10, 87; Lesky 1999/2001, 181 – 182)

Anakreont nema tu žestinu niti dubinu u svojim pjesmama poput Alkeja i Sapfe, ali svejedno su pjesnici posezali za njime zbog slatkoće i dražesti koje njegove dvorske „pjesmice" posjeduju. Pjesme se odlikuju uporabom raznih epiteta koji najbolje dolaze do izražaja u njegovim pjesničkim slikama. (Rac 1981, 92; Lesky 1999/2001, 182)

[22] Simpozij je gozba u starih Grka i Rimljana na kojoj se pjevalo, recitiralo i raspravljalo. (http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=56062 , zadnji pristup: 5.9.2019.)
[23] Posebno su ga voljeli u Njemačkoj gdje su se pjesnici nazivali „Anakreontici". (Rac 1981, 92)

5. ANALIZA I USPOREDBA ODABRANIH PJESAMA

Okosnica ovog rada je usporedba pjesama Alkeja, Sapfe i Anakreonta s Horacijevima kako bismo utvrdili u kolikoj mjeri i na koji način su ti grčki pjesnici izvršili utjecaj na Horacija. Na sljedećim stranicama uspoređuju se određene pjesme po tematici i izboru stiha koje je pjesnik odabrao koristiti u svojim djelima po uzoru na te Grke.

5.1. Usporedba Alkeja i Horacija

„ἀσυννέτημμι τὼν ἀνέμων στάσιν·
τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται,
τὸ δ' ἔνθεν, ἄμμες δ' ὂν τὸ μέσσον
νᾶϊ φορήμμεθα σὺν μελαίναι

χείμωνι μόχθεντες μεγάλωι μάλα·
πὲρ μὲν γὰρ ἄντλος ἰστοπέδαν ἔχει,
λαῖφος δὲ πὰν ζάδηλον ἤδη,
καὶ λάκιδες μέγαλαι κὰτ αὖτο·

χόλαισι δ' ἄγκυρραι, τὰ δ' ὀήϊα
[ ]
[ ]
τοι πόδες ἀμφότεροι μένοισιν

ἐν βιμβλίδεσσι· τοῦτό με καὶ ϙ[άοι
μόνον· τὰ δ' ἄχματ' ἐκπεπ[.]άχμενα
. .]μεν.[.]ρηντ' ἔπερθα, τὼν[. . .]
]ενοισ.["[24]

Za početak analize odabrana je pjesma *„Lađi"*[25] grčkog pjesnika Alkeja. U cijelosti su od ove pjesme sačuvane samo prve dvije strofe. Stihovi su prožeti alegorijom u kojoj pjesnik

[24] Izvor za grčki tekst: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/poetry/browse.html?text_id=247#m2 , zadnji pristup: 30.7.2019.

[25] Prijevod na hrvatski jezik prema Škiljan 1998, 76: *„Ne pojmim pravca burnijem vjetrima: / Čas s jedne strane vali se valjaju, / Čas s druge, a mi u sredini / Plovimo na crnom brodu morem, / U ljutoj buri stradajuć nevoljno, / Jer već od vode hoće da tone brod, / A jedra sva su razderana / Velike krpe već vise od njih, / Ne drži užad."*

svoj rodni grad Mitilenu poistovjećuje sa crnom lađom. On uznemireno upozorava lađu na valove koji ju valjaju s jedne strane na drugu i buru koja ju nemilo nosi jer su joj jedra razderana, a uže više ne drži. U Mitileni su se za Alkejeva života vodili ratovi između aristokratske oligarhijske i demokratske stranke te je Alkej zbog svog političkog angažmana bio prognan. Potaknut političkim ratovima koji su se vodili za njegova života napisao je ovu pjesmu. (Škiljan 1998, 75 – 76)

Alkej je u ovoj pjesmi koristio strofu prepoznatljivog ritma po kojoj kasnije postaje poznat, a to je alkejska strofa.[26] Zahvaljujući Horaciju alkejska je strofa prenesena u novovjekovnu književnost, a u hrvatskoj književnosti pokušali su je oponašati Petar Preradović, Vladimir Nazor, Ignjat Đurđević i drugi. Horacijeva pjesma koja se analizira u nastavku nije pisana u alkejskoj strofi kao Alkejeva, i tu Horacije pokazuje da se tematski i motivski drži predloška, ali od njega i odstupa u znatnoj mjeri prvenstveno u metru.

„O navis, referent in mare te novi
fluctus. O quid agis? Fortiter occupa
portum. Nonne vides ut
nudum remigio latus,

et malus celeri saucius Africo
antemnaque gemant ac sine funibus
vix durare carinae
possint imperiosius

aequor? Non tibi sunt integra lintea,
non di, quos iterum pressa voces malo.“[27]

U citiranim stihovima radi se o Horacijevoj pjesmi *„Brodu u nevolji“ („O navis,... “)*[28] koja je napisana po uzoru na već spomenutu Alkejevu pjesmu. Pjesnik savjetuje lađu da se drži luke jer će u suprotnom stradati na pučini pošto nema vesala, užeta i jedra. Zabrinuto opominje lađu kako nema bogova koji će joj pomoći ako odluči isploviti iz luke.[29] Prisutnost alegorije

[26] Alkejska strofa sastoji se od dva alkejska jedanaesterca, jednog alkejskog deveterca i jednog alkejskog deseterca. (Šonje 2015, 222).
[27] Hor. *Od*. I, 14 (1 – 10)
[28] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 44 – 45
[29] Kipići bogova bili su smješteni na krmi broda. (Šonje 2015, 44)

proteže se niz ove stihove gdje lađa predstavlja rimsku državu, valovi političke ratove, a luka slogu puka i mir među građanima.

„Quamvis Pontica pinus,
silvae filia nobilis,

iactes et genus et nomen inutile:
nil pictis timidus navita puppibus
fidit. Tu, nisi ventis
debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
nunc desiderium curaque non levis,
interfusa nitentis
vites aequora Cycladas.“[30]

U sljedećim stihovima i dalje upozorava lađu na opasnost. Govori kako joj neće pomoći niti kvalitetno drvo od kojega je izgrađena niti ukrašena krma nakon što ostane bez jarbola, vesala i užeta, već će postati igračkom vjetru. Drugim riječima, iako je država slavnog podrijetla, propast će ako se nastave ratovi. Kaže da mu je nekoć *(»nuper«)* država bila dosada (nakon bitke kod Filipa (42. g. prije Krista) kada se povukao iz političkoga života), a sada *(»nunc«)* pod Oktavijanovom vladavinom mu se probudilo domoljublje. (Golik 1941, 90 – 91)

Opominje lađu da se pazi Kikladskih otoka[31] jer su na glasu zbog velike pogibelji mornara. Šonje (2015, 44) smatra kako bi povod za ovu pjesmu mogli biti „...događaji koji su prethodili sukobu između Oktavijana i Antonija.“ Također navodi kako postoje različita alegorijska tumačenja broda koji bi mogao predstavljati „ženu, knjigu poezije ili pjesnikov život. “

Pjesma je pisana u drugoj asklepijadskoj strofi i nastala je prije bitke kod Akcija (između 35. i 33. g. prije Krista). Utjecaj Alkeja na Horacija vidimo po izboru teme koju je obradio u ovoj pjesmi i po činjenici da se prve dvije strofe kod Alkeja i kod Horacija lijepo prate, jedino što Horacije u nastavku prilagođava sliku svojoj suvremenosti. Iako je tematika ista, Horacije

[30] Hor. Od. I, 14 (11 – 20)
[31] „Kikladski otoci, čuveni po kvalitetnom mramoru, nalazili su se u Egejskom moru,... “ (Šonje 2015, 45)

uspijeva unijeti punoću izraza i pjesničke slike u svoje stihove koje mu daju na originalnosti. Kao što je ranije spomenuto, Alkejevu pjesmu *„Lađi“* nemamo sačuvanu u potpunosti pa ne možemo sa sigurnošću znati koliko se Horacije odmaknuo u motivima od grčkog izvornika. Osobiti je majstor stilizacije u koju uklapa simboliku koja je odraz stvarnosti pa je u pjesmi sve prožeto melankolijom što pjesmi daje ozbiljnost i mekoću.

„μαρμ ⌊αίρει δὲ⌋ μέγας δόμος
χάλκωι, π⌊αῖσα δ’ †ἄ⌋ρηι κεκόσμηται στέγα

λάμ⌊πραισιν⌋ κυνίαισι, κὰτ
τᾶν λεῦ⌊κοι κατέπ⌋ερθεν ἵππιοι λόφοι

νε⌊ύοισιν, κεφ⌋άλαισιν ἄν-
δρων ἀγά⌊λματα · χ⌋ά⌊λκ⌋ι⌊αι⌋ δὲ πασσάλοις

κρύ⌊πτοισιν⌋ π⌊ερικεί⌋μεναι
λάμπραι κνάμιδ⌊ες, ἄρκ⌋ος ἰσχύρω βέλεος,

θόρρακές τε νέω λίνω
κόιλαί τε κὰτ ἄσπιδες βεβλήμεναι ·

πὰρ δὲ Χαλκίδικαι σπάθαι,
πὰρ δὲ ζώματα πόλλα καὶ κυπάσσιδες.

τῶν οὐκ ἔστι λάθεσθ’ ἐπεὶ
δὴ πρώτιστ’ ὑπὰ τῶργον ἔσταμεν τόδε.“[32]

Sljedeća Alkejeva pjesma koja se obrađuje nosi naziv *„Dom u sjaju mjedi mi sja... “*.[33] Riječ je o političkoj pjesmi koja slikovito ocrtava vojsku koja bliješti oružjem na ponos i slavu

[32] Izvor za grčki tekst: http://www2.classics.unibo.it/Didattica/Programs/20102011/NeriSem/Fr140.pdf , zadnji pristup: 30.7.2019.
[33] Prijevod na hrvatski jezik prema Škiljan 1998, 76: *„Dom u sjaju mi mjedi sja: šljemi blistavi dvoranu gle rese svu - / Bogu Aresu dika, čast; bijela na njima perjanica, konjski rep, / Vije s’, - glavi junaka je ures; nazuvci eno sjajni mjedeni, / Čvrsta obrana od snažnog koplja, vise o klinovima, kriju klin; / Novi od lana oklopi pa i štitovi dupki na tlih leže svud, / Do njih mačevi halkidski, dalje pojasa, ruha leži sila sva. / To zaboravit nije nam, kad se u kolo bojno uhvatismo već.“*

bogu Aresu.[34] U detalje opisuje kacigu koja krasi junačku glavu vojnikâ, nazuvke koji im štite koljena, njihova koplja, lanene oklope, zatim štitove i ubojite halkidske[35] mačeve kojima su naoružani i spremni za boj. Iz ove pjesme koja bukti borbenim žarom odvažnog ratnika i bodrenjem vojske jasno je vidljivo da je Alkej mnogo štovao umijeće ratovanja.

„Angustam amice pauperiem pati
robustus acri militia puer
condiscat et Parthos ferocis
vexet eques metuendus hasta

vitamque sub divo et trepidis agat
in rebus. Illum ex moenibus hosticis
matrona bellantis tyranni
prospiciens et adulta virgo

suspiret, eheu, ne rudis agminum
sponsus lacessat regius asperum
tactu leonem, quem cruenta
per medias rapit ira caedes.“[36]

Druga Horacijeva oda pod nazivom *„Poticaj vojnicima na hrabrost“ („Dulce et decorum est“)*[37] poziva rimske mladiće da kroz stegu u vojsci steknu disciplinu i nauče skromno živjeti kako bi postali neustrašivi ratnici. Bodri ih neka napadaju Parte[38] i žive na otvorenom. Kada dođu u sukob s vještim neprijateljskim vojnikom neka njegova žena ili pak kćer strepi, neka upravo njega bude strah ovako obučenih rimskih ratnika.

„Dulce et decorum est pro patria mori:
mors et fugacem persequitur virum
nec parcit inbellis iuventae
poplitibus timidove tergo.“[39]

[34] Ares je grčki bog rata. (Škiljan 1998, 76)
[35] Halkida je mjesto na otoku Eubeji poznatome po kovačkom umijeću. (Škiljan 1998, 76)
[36] Hor. *Od*. III, 2 (1 – 12)
[37] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 97 – 98
[38] Parti su narod na Crnom moru, zadali su rimskim osvajačima mnogo nevolja. (Šonje 2015, 97)
[39] Hor. *Od*. III, 2 (13 – 16)

Horacije kaže: *„Za dom baš slatko, časno je umrijeti,...“*[40], a sramota je bježati iz rata te kao bjegunac umrijeti. Upravo u tome stihu pronalazimo sličnost sa citiranom Alkejevom pjesmom kada Alkej nakon slikovitog opisa vojske kaže: *„To zaboravit nije nam, kad se u kolo bojno uhvatismo već.“*[41] Ovdje Alkej poziva na poštivanje vojne obveze i govori o ratniku koji neće uzmaknuti u bitci, time naglašavajući moral i čast vojnikâ. Ta misao prožima i navedeni Horacijev stih te postaje nit vodilja cijele pjesme.

„Virtus, repulsae nescia sordidae,
intaminatis fulget honoribus
nec sumit aut ponit securis
arbitrio popularis aurae.“[42]

Vrlina, odnosno hrabrost u vojnika ne poznaje „podbačaja“, ona je čista i njegova sjekira, odnosno on, ne ovisi o prevrtljivome puku.[43] U sljedećim stihovima ponovno se spominje hrabrost zbog koje se život ne gubi lako, vrlina zbog koje vojnik odbija okaljati svoj ugled sudjelovanjem u narodnim skupštinama već ostaje pošten. Vojnik će naučiti da je „šutnja zlato“ i neće odavati Cererine tajne[44] niti će boraviti s onima koji tajne otkrivaju jer zločinca će kad-tad stići Jupiterova[45] kazna, pa je najbolje da ga se kloni kako ne bi i njega zapala ista kazna.

U pjesmi je vidljiv utjecaj Alkeja na Horacija glede teme i metrike. U stihovima je prisutna srčanost kakvu smo vidjeli kod spomenutog grčkog liričara te je pjesma ponovno ratne tematike. Nadalje, iz pjesme je vidljivo da Horacije i Alkej zastupaju ista moralna načela te dijele slični svjetonazor i budući da su obojica odgojena u vrijeme političkih ratova, u velikoj mjeri drže do ratne časti i ispunjavanja vojne prisege makar i pod cijenu smrti. Oni potiču na borbu u obranu vlastite domovine podižući u pjesmama svijest o moralu svojim sugrađanima. Na metričkoj razini Horacije se ponovno približava Alkeju kada koristi alkejsku strofu[46] u stvaranju ove ode.

[40] Šonje 2015, 98
[41] Prijevod na hrvatski jezik iz: Škiljan 1998, 76
[42] Hor. *Od*. III, 2 (17 – 20)
[43] Građanin zaslužan po svojim ratnim uspjesima ne može doživjeti podbačaj na izborima, jer sjekire kao simbol vlasti niti prima niti odlaže ovisno o glasu prevrtljivih birača. (Šonje 2015, 98)
[44] Čuvanje svete Cererine tajne došlo je u Rim iz Grčke. Ovdje se vjerojatno misli na diskreciju među političarima. (Šonje 2015, 98)
[45] Jupiter je rimski bog svjetla, neba, munje, grmljavine i oluje.
[46] Vidi bilješku (24) .

Horacije priznaje Alkeja kao znamenitog pjesnika te ga spominje u svojoj pjesmi *„O liri“* (Hor. *Od*. I. 32) kao vrsnog ratnika, mladića s otoka Lezba koji je prvi ugodio liru (pjevao uz liru). (Šonje 2015, 62)

„νῦν χρῆ μεθύσθην καί τινα πὲρ βίαν
πώνην, ἐπεὶ δὴ κάτθανε Μύρσιλος.“[47]

Valja spomenuti i citirani fragment Alkejeve pjesme pod nazivom *„Umro je tiranin“*[48] u kojem Alkej poziva na slavlje jer je prestala vladavina tirana Mirsila.[49] Već u početnim stihovima Horacijeve pjesme *„Augustova pobjeda nad Kleopatrom“ („Nunc est bibendum“)*[50] pronalazimo sličnost s citiranom Alkejevom pjesmom.

„Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus, nunc Saliaribus
ornare pulvinar deorum
tempus erat dapibus, sodales.“[51]

Ovim uvodnim stihovima Horacije poziva na slavlje veseleći se pobjedi u bitci kod Akcija. Ovdje vidljivo dolazi do poklapanja pjesničke slike u Alkejevom fragmentu s početnim stihovima Horacijeve pjesme. U ostatku pjesme opisuje stanje u državi nakon bitke kod Akcija 31. g. prije Krista u kojoj Oktavijan, kojeg naziva Cezarom, pobjeđuje Antonija i Kleopatru te time završavaju građanski ratovi. Zanimljivo je što pjesnik ne spominje Antonija niti jednom riječi.

Kod Alkeja i Horacija u navedenim pjesmama jasno uočavamo refleksivnost koja ispunjuje njihove pjesme. Oni promišljaju o stanju u državi, pojedincu unutar toga društva te moralnim vrijednostima. Svaki od autora opisuje trenutno stanje u vlastitoj državi te jasnim pjesničkim slikama, uporabom epiteta i odgovarajućim izrazima ocrtava realno stanje unutar države i pojedinca. Horacije se poslužio Alkejevim predlošcima u stvaranju poezije, ali je svoje

[47] Izvor za grčki tekst: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/poetry/browse.html?text_id=249 , zadnji pristup: 4.9.2019.
[48] Prijevod na hrvatski jezik prema Škiljan 1998, 76: *„Sada opiti se valja, pa i silom / Da pije tko, jer nestade Mirsila.“*
[49] Mirsil je bio tiranin u Mitileni za vrijeme čije vladavine je Alkej bio prognan. Nakon Mirsila na vlast dolazi tiranin Pitak. (Škiljan 1998, 76)
[50] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 67 – 68
[51] Hor. *Od*. I, 37 (1 – 4)

stihove napunio osobnim doživljajima trenutnog političkog stanja u domovini te tako na još jedan način opravdao originalnost u svojim pjesmama.

5.2. Usporedba Sapfe i Horacija

„ποικιλόθρον' ἀθανάτἈφρόδιτα,
παῖ Δίος δολόπλοκε, λίσσομαί σε·
μή μ' ἄσαισι μηδ' ὀνίαισι δάμνα,
πότνια, θῦμον,

ἀλλὰ τυίδ' ἔλθ', αἴ ποτα κἀτέρωτα
τὰς ἔμας αὔδας ἀίοισα πήλοι
ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα
χρύσιον ἦλθες

ἄρμ' ὑπασδεύξαισα· κάλοι δέ σ' ἆγον
ὤκεες στροῦθοι περὶ γᾶς μελαίνας
πύκνα δίννεντες πτέρ' ἀπ' ὠράνωἴθε-
ρος διὰ μέσσω·

αἶψα δ' ἐξίκοντο, σὺ δ' ὦ μάκαιρα
μειδιαίσαισ' ἀθανάτωι προσώπωι
ἤρε' ὄττι δηῦτε πέπονθα κὤττι
δηῦτε κάλημμι

κὤττι μοι μάλιστα θέλω γένεσθαι
μαινόλαι θύμωι· τίνα δηῦτε πείθω
†. .σάγην† ἐς σὰν φιλότατα; τίς σ' ὦ
Ψάπφ' ἀδικήει;

καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει,
αἰ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει,
αἰ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
κωὐκ ἐθέλοισα.

ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλέπαν δὲ λῦσον
ἐκ μερίμναν, ὅσσα δέ μοι τέλεσσαι
θῦμος ἰμέρρει, τέλεσον, σὺ δ' αὔτα
σύμμαχος ἔσσο."[52]

U nastavku se iznosi Sapfina pjesma *„S lijepim tronom, besmrtna Afrodito..."*[53]. Pjesnikinja moli Afroditu[54], kći Zeusovu[55], da joj sačuva srce od ljubavnih boli. Preklinje božicu ljubavi neka posluša njezine molitve i priđe joj u pomoć. Nizom prekrasnih epiteta slikovito opisuje dolazak Afrodite u zaprezi koju iznad crne zemlje vuku vrapci umjesto konja spuštajući se prozirnim zrakom. Ovdje vidimo da puno pažnje obraća na prirodu koju nam dočarava redanjem atributa te tako daje punoću izraza svojoj pjesmi i krajolik djeluje gotovo kao plastična lirska slika. Nadalje, razmišlja kako bi ju tada Afrodita mogla upitkivati o njezinim raznim ljubavnim brigama i nedoumicama što joj more dušu. Na kraju pjesme još jednom ju moli neka dođe i oslobodi ju tih briga te joj ispuni ljubavne želje.

Pjesma je ljubavnog karaktera i prevladava tužna atmosfera zbog nesretne ljubavi Sapfine. U stihovima jasno možemo razlučiti ljubavnu patnju koju pjesnikinja proživljava. Također uočavamo posvećenost detaljima u opisu prirode. Ovdje se koristila sapfičkom strofom koja se i naziva po njoj.[56]

„Faune, Nympharum fugientum amator,
per meos finis et aprica rura
lenis incedas abeasque parvis
aequus alumnis,

[52] Izvor za grčki tekst: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/poetry/browse.html?text_id=279 , zadnji pristup: 1.8.2019.
[53] Prijevod na hrvatski jezik prema Škiljan 1975, 28 – 29: *„S lijepim tronom, besmrtna Afrodito, / kćeri Zeusa, varava, molim, nemoj / meni jadom, gospođo, niti bolom / moriti srce. / Dođi sada, ako si ikad došla / čuvši moje molitve izdaleka, / izašavši iz kuće svoga oca / sjajne od zlata. / Vozi tad te zaprega, krasni dok je / vrapci vuku, brzi, nad zemljom crnom, / mašu čvrstim krilima, idu s neba / prozirnim zrakom. / Za čas stignu, blažena; tada ti me / kroz smijeh na tom besmrtnom licu svojem / pitaj kakve trpim ja opet boli, / zašto te zovem, / što bih htjela silno u ludom srcu / svojem da se dogodi: „Koga želiš / da dovede Nagovor, tko ti čini / nažao, Sapfo? / Ako bježi, gonit će brzo tebe, / ako dar ti odbija, dat će sama / skoro, ako ne voli, i bez volje / ljubit će tebe." / Dođi k meni sada, iz teških briga / oslobodi mene, i što je srcu / želja, to mu ispuni. Sama, ti mi / na pomoć budi!"*
[54] Afrodita je grčka božica ljubavi, ljepote, požudnosti i spolnosti.
[55] Zeus je vrhovni grčki bog neba i grmljavine.
[56] Sapfička strofa sastoji se od tri sapfička jedanaesterca i adoneja. (Šonje 2015, 223)

si tener pleno cadit haedus anno
larga nec desunt Veneris sodali
vina craterae, vetus ara multo
fumat odore.“[57]

Horacijeva oda pod nazivom *„Molitva Faunu“ („Faune,... “)*[58] opisuje prirodu u obliku molitve božanstvu. U prvim stihovima pjesnik se izravno obraća Faunu[59], zaziva ga neka prođe njegovim poljem jer će mu prinijeti godišnju krvnu žrtvu jaretom uz koju će stajati i vino za božicu Veneru[60], a oltar će pak kaditi tamjanom u znak poštovanja i zahvale.

„Ludit herboso pecus omne campo,
cum tibi Nonae redeunt Decembres,
festus in pratis vacat otioso
cum bove pagus;

inter audacis lupus errat agnos,
spargit agrestis tibi silva frondes,
gaudet invisam pepulisse fossor
ter pede terram.“[61]

Iz sljedećih stihova daje se naslutiti da Horacije govori o svečanosti koja se slavila početkom mjeseca prosinca, s obzirom na to da spominje None.[62] Opisuje svečanost u kojoj sudjeluje cijelo selo, uključujući i vola koji tada uživa mir, tako da su svi zaokupljeni proslavom pa ne paze na vuka koji ganja janjad, a čak i rob sretno pleše troskokom po zemlji koju inače nerado obrađuje. Šonje (2015, 122) iznosi mišljenje o razlozima za nastanak ove pjesme: „Pjesma je možda sastavljena kako bi se javno recitirala na Faunovoj svečanosti u blizini pjesnikova sabinskoga imanja.“

Oda je sastavljena u sapfičkoj strofi po uzoru na Sapfu te obrađuje prirodnu tematiku. Horacije epitete koristi malo štedljivije nego Sapfa, ali zato ne zaostaje za punoćom izraza. Kao što je već ranije spomenuto, Horacije pokazuje da je osobiti majstor slike i sažetog izraza u ovoj

[57] Hor. *Od.* III, 18 (1 – 8)
[58] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 122
[59] Faun je šumsko božanstvo. Njegov praznik pod nazivom *Faunalia* slavio se 13. veljače, prije početka proljeća. (Šonje 2015, 122)
[60] Venera je rimska božica ljepote, ljubavi, plodnosti i spolnosti.
[61] Hor. *Od.* III, 18 (9 – 16)
[62] None su bile 5. ili 7. dana u mjesecu, a u prosincu 5. dana. (Šonje 2015, 122)

pjesmi. Primjerice, u stihu *„među mirnom janjadi lunja i vuk; / šuma za te prostire poljsko lišće; / kopač rado troskokom hitrim gazi / mrsku mu zemlju.“*[63] on opisuje raspoloženje tokom cijele svečanosti u svega par stihova. Kratko i jasno oslikava ugođaj u kojem se radnja odvija; slika je veoma jasna, a stih teče kao da je proza. Tu sličnost pronalazimo kod Sapfe u stihu *„Vozi tad te zaprega, krasni dok je / vrapci vuku, brzi, nad zemljom crnom, / mašu čvrstim krilima, idu s neba / prozirnim zrakom.“*[64] kada nam nizanjem raznih epiteta koji teku bez zadrške dočarava pjesničku sliku.

„φαίνεταί μοι κῆνος ἴσος θέοισιν
ἔμμεν’ ὤνηρ, ὄττις ἐνάντιός τοι
ἰσδάνει καὶ πλάσιον ἆδυ φωνεί-
σας ὑπακούει

καὶ γελαίσας ἰμέροεν, τό μ’ ἦ μὰν
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόαισεν·
ὡς γὰρ ἔς σ’ ἴδω βρόχε’, ὤς με φώναι-
σ’ οὐδ’ ἒν ἔτ’ εἴκει,

ἀλλ’ ἄκαν μὲν γλῶσσα †ἔαγε†, λέπτον
δ’ αὔτικα χρῶι πῦρ ὐπαδεδρόμηκεν,
ὀππάτεσσι δ’ οὐδ’ ἒν ὄρημμ’, ἐπιρρόμ-
βεισι δ’ ἄκουαι,

†έκαδε μ’ ἴδρως ψῦχρος κακχέεται†, τρόμος δὲ
παῖσαν ἄγρει, χλωροτέρα δὲ ποίας
ἔμμι, τεθνάκην δ’ ὀλίγω ’πιδεύης
φαίνομ’ ἔμ’ αὔται·

ἀλλὰ πὰν τόλματον ἐπεὶ †καὶ πένητα†“[65]

[63] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 122
[64] Prijevod na hrvatski jezik prema Škiljan 1975, 28
[65] Izvor za grčki tekst: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/poetry/browse.html?text_id=287 , zadnji pristup: 4.8.2019.

Navedeni stihovi odnose se na Sapfinu pjesmu *„Ljubavna strast“*[66] koja je ljubavnog karaktera.[67] Ovaj put nije riječ o nesretnoj već o mladenačkoj, strastvenoj ljubavi. Stihovi su prožeti pjesnikinjom ushićenošću za svojim odabranikom te ona tu zaljubljenost lagodno pretače u stihove. U ljubavnom zanosu piše stihove koji opisuju fizičke posljedice njene ljubavi – žudi za njime, srce joj silno udara, zanijemi kada ga vidi, tijelom joj prolazi nekontrolirani val vrućine koji ju posve obara te više ne vidi ni ne čuje, samo ju oblijeva znoj i tek što ne umre *„Ali treba podnijeti sve te jade...“*. (Škiljan 1975, 31)

„Parcius iunctas quatiunt fenestras
iactibus crebris iuvenes proterui
nec tibi somnos adimunt amatque
ianua limen,

quae prius multum facilis movebat
cardines. Audis minus et minus iam:
'Me tuo longas perevnte noctes,
Lydia, dormis?'“[68]

Horacije u ljubavnoj pjesmi *„Lidiji čije čari polako nestaju“ („Lydia“)*[69] izražava duboki prijezir prema djevojci Lidiji koja ga je dugo odbijala, a sada je već ostarila, pa je nitko ne želi. Pjesma obiluje uvredama na račun Lidije. Govori joj kako se mladići sve rijeđe zanimaju za nju; više joj ne kucaju toliko na prozor i bude je iz sna, niti ulaze u njenu kuću.

„Invicem moechos anus arrogantis
flebis in solo levis angiportu
Thracio bacchante magis sub
interlunia vento,

[66] Prijevod na hrvatski jezik prema Škiljan 1975, 30 – 31: *„Bogovima sličan je, mislim, onaj / čovjek koji tebi nasuprot sjedi, / sluša glas tvoj ugodan. Ti si blizu, / govoriš slatko, / smijeh tvoj zvonki potiče žudnju. Moje / srce to u grudima muči, buni. / Načas samo kada te vidim, glas mi / zapne u grlu. / Uz to jezik postaje nijem, a nježan / plamen odmah kožom se širi mojom. / Oči ništa ne vide, uši ništa / ne čuju tada. / Znoj me sasvim oblijeva, svu me drhtaj / snažni hvata, blijeda sam, gubim boju, / tek što nisam mrtva, i smrt je blizu, / čini se meni. / Ali treba podnijeti sve te jade.....“*
[67] Prepjev ove pjesme možemo naći kod Gaja Valerija Katula pod nazivom *„Ravnim Bogu čini se meni“*.
[68] Hor. *Od*. I, 25 (1 – 8)
[69] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 55 – 56

cum tibi flagrans amor et libido,
quae solet matres furiare equorum,
saeviet circa iecur ulcerosum
non sine questu,

laeta quod pubes hedera virenti
gaudeat pulla magis atque myrto,
aridas frondes hiemis sodali
dedicet Euro.“[70]

U preostalim stihovima Horacije nagovještava Lidiji sudbinu, a to je da će ostati sama. Govori da će i ona osjetiti ljubavne strasti, ali ih neće moći utažiti jer će mladići tada htjeti mladu djevojku, a ne nju – staricu. Tada će ona proklinjati mladiće kao što Horacije sada proklinje nju. U pjesmi nema puno kićenih stilskih figura, ali ima dosta epiteta i u zadnjoj strofi pojavljuje se metafora.[71] Ove dvije pjesme povezuje sličnost u izboru teme, iako Horacije u citiranoj pjesmi govori pejorativno o ljubavi, dok Sapfa slavi ljubavnu strast. Dakle, po uzoru na Sapfo bavi se ljubavnom tematikom i ponovno koristi sapfičku strofu.

Kada je riječ o ljubavnoj poeziji, Horacije prenosi ljubavni žar u svojim pjesmama po uzoru na ovu grčku pjesnikinju, iako to radi na potpuno drugačiji način i u skladu sa svojim uvjerenjima, ne zanoseći se ljubavnim čarima i strastima već vodeći se načelom zlatne sredine *(aurea mediocritas)* pa se ponekad čini pomalo nepristupačnim glede ljubavi. U svojim ljubavnim pjesmama u velikoj mjeri spominje hetere i nevjerne žene što daje poseban ton njegovoj ljubavnoj lirici.

Valja naglasiti da Horacije u svojim pjesmama često koristi Sapfinu strofu, a o tome svjedoči činjenica da sapfičku strofu koristi u čak 26 svojih pjesama, a to su redom: I 2, 10, 12, 20, 22, 25, 30, 32, 38; II 2, 4, 6, 8, 10, 16; III 8, 11, 14, 18, 20, 22, 27; IV 2, 6, 11 i *„Stoljetna pjesma“ („Carmen Saeculare“).* Također koristi i sapfički distih[72] u pjesmi I, 8. (Šonje 2015, 223)

[70] Hor. *Od*. I, 25 (9 – 20)
[71] *„...laeta quod pubes hedera virenti*
gaudeat pulla magis atque myrto,... “ (Hor. *Od*. I, 25 (17 – 18))
[72] Sapfički distih čine aristofanej i veći sapfički stih. (Šonje 2015, 223)

5.1. Usporedba Anakreonta i Horacija

„ἄγε δὴ φέρ᾽ ἡμὶν ὦ παῖ
κελέβην, ὅκως ἄμυστιν
προπίω, τὰ μὲν δέκ᾽ ἐγχέας
ὕδατος, τὰ πέντε δ᾽ οἴνου
κυάθους ὡς ἀνυβρίστως
ἀνὰ δηῦτε βασσαρήσω.

ἄγε δηῦτε μηκέτ᾽ οὕτω
πατάγωι τε κἀλαλητῶι
Σκυθικὴν πόσιν παρ᾽ οἴνωι
μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς
ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις.“[73]

Naziv ove Anakreontove pjesme je *„Pijuckajmo“*[74] i kao što sam naslov kaže, pjesnik poziva na pijuckanje vina i veselje.[75] On se ne želi opiti kao Skiti[76] nego polagano pijuckati, uživati u vinu i pjevušiti u društvu. U Anakreontovu opusu prevladavaju većinom ljubavne i prigodne gozbene pjesme veselog tona u kojima je Horacije našao uzor, a to je vidljivo u sljedećim stihovima.

„Natis in usum laetitiae scyphis
pugnare Thracum est; tollite barbarum
morem verecundumque Bacchum
sanguineis prohibete rixis.“[77]

[73] Izvor za grčki tekst: http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/poetry/browse.html?text_id=373 , zadnji pristup: 4.8.2019.
[74] Prijevod na hrvatski jezik prema Škiljan 1998, 88: *„Hajde, momče, nosi nama / Čašu veću, da na dušak / Iskapim je. Deset naspi / Mjera vode, a pet vina! / Bez obijesti svake želim / Opet sad se proveselit. / Deder, nemojmo mi više / S krikom, vikom kao Skite / Uz čašu se zabavljati, / Piti, nego pijuckajmo, / Pjesme krasne pripjevajmo!“*
[75] Grci su običavali piti vino pomiješano sa vodom. Ovdje Anakreont spominje omjer od 2/3 vode i 1/3 vina, a češće su se uzimale 3/5 vode i 2/5 vina. (Škiljan 1998, 88)
[76] Skiti su bili ozloglašeni zbog pijanstva i zato što su pili čisto vino. (Škiljan 1998, 88)
[77] Hor. *Od*. I, 27 (1 – 4)

Slijedi Horacijeva oda *„O umjerenu uživanju vina“*[78] u kojoj je temu preuzeo od grčkog liričara Anakreonta. Baš poput Anakreonta, Horacije također opominje svoje goste na umjereno pijuckanje i uživanje vina; on ne želi da se tuku za vino poput Tračana. Ovdje iz Horacija progovara epikurejska filozofija koja potiče na uživanje u životu. U ovim uvodnim stihovima Horacije ponovno preuzima cijelu pjesničku sliku prema grčkom predlošku kada poziva na umjereno uživanje u vinu.

„Vino et lucernis Medus acinaces
immane quantum discrepat; impium
lenite clamorem, sodales,
et cubito remanete presso.“[79]

Govori svojim gostima neka zaustave svađu i sklone bodeže, neka prekinu galamu i pođu na spavanje opijeni dobrim vinom.

„Voltis severi me quoque sumere
partem Falerni? Dicat Opuntiae
frater Megyllae quo beatus
volnere, qua pereat sagitta.

Cessat voluntas? Non alia bibam
mercede. Quae te cumque domat Venus
non erubescendis adurit
ignibus ingenuoque semper

amore peccas. Quicquid habes, age,
depone tutis auribus. A! miser,
quanta laborabas Charybdi,
digne puer meliore flamma.“[80]

[78] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 57 – 58
[79] Hor. *Od*. I, 27 (5 – 8)
[80] Hor. *Od*. I, 27 (9 – 20)

Horacije pita za čašu falernskoga vina[81] te se obraća bratu Megile iz Opunta[82] i daje mu govoriti o njegovim nedaćama. Pjesnik želi saznati više o nesretnoj ljubavi zbog koje Megilin brat gori i pada u očaj pa ga ispituje o djevojci koja mu je osvojila srce. Naziva djevojku koju mladić ljubi Haribdom[83] te nam opet pokazuje svoju praktičnost i mjeru u ljubavnoj lirici gdje je on više sklon heterama i rezerviranoj ljubavi nego strastvenoj ljubavi zbog koje se izgara.

„Quae saga, quis te solvere Thessalis
magus venenis, quis poterit deus?
vix inligatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.“[84]

Ponovno ispituje mladića kakvog lijeka od te ljubavi može naći, može li se to izliječiti tesalskom[85] travom ili uz pomoć kakvog božanstva te kaže da mu čak ni Pegaz[86] ne može pomoći s djevojkom koju poistovjećuje s Himerom.

Pjesnik poziva na umjereno uživanje vina i u pjesmi pod nazivom *„Mrzim raskoš“*[87] *(„Persicos odi, puer, apparatus“),* gdje upravo po uzoru na anakreontske gozbene pjesme govori da mu na gozbi ne odgovara perzijska raskoš niti skupocjeno cvijeće već naglašava skromnost i umjerenost, ponovno ističući načelo *„*zlatne sredine*“*. (Šonje 2015, 68) To je vidljivo u sljedećim stihovima.

„Persicos odi, puer, apparatus,
displicent nexae philyra coronae,
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

Simplici myrto nihil adlabores
sedulus, curo: neque te ministrum

[81] Falernsko vino je jedno od najboljih italskih vina.
[82] Sestra, zacijelo neka svakidašnja djevojka koja se kupuje za novac, poznatija je nego brat, pa mu pjesnik i ne spominje imena. (Šonje 2015, 57)
[83] Sicilska hridina, koja je proždirala sve čega bi se dokopala. (Šonje 2015, 57)
[84] Hor. *Od*. I, 27 (21 – 24)
[85] Tesalija je bila poznata po čarobnim travama. (Šonje 2015, 58)
[86] Belerofont je uz pomoć krilatoga konja Pegaza ubio Himeru, neman sastavljenu od lava, koze i zmije s glavom zmaja. (Šonje 2015, 58)
[87] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 68

dedecet myrtus neque me sub arta

vite bibentem.“[88]

Kao što se može uočiti iz analiziranih pjesama, Horacije se po uzoru na Anakreonta u svojim pjesmama vodio načelom zlatne sredine (*aurea mediocritas),* što je odraz epikurejskog nauka. Također, izbor teme i sadržaja u svojim pjesmama koje govore o umjerenosti i uživanju u životu preuzeo je od ovog grčkog liričara. Iz ovih pjesama vidljivo je da Horacije pronalazi sreću i smisao života u umjerenosti, o čemu svjedoče i razne mudre izreke koje su nam od njega ostale sačuvane.

[88] Hor. *Od*. I, 38 (1 – 8)

6. ZAKLJUČAK

Nakon pažljive analize pjesama na prethodnim stranicama pokazalo se da su Alkej, Sapfa i Anakreont u velikoj mjeri utjecali na Horacija, ali svatko od njih je dao doprinos na svoj način. Alkej se ističe po alkejskoj strofi i svojim borbenim žarom u političkim pjesmama koje je pisao te time ostavio dojam na Horacija. Sapfa je poznata po sapfičkoj strofi i strastvenosti koju unosi u svoje ljubavne stihove te po načinu na koji se sjedinjuje sa prirodom koju zatim tečno i slikovito opisuje u svojim stihovima. Anakreonta pamtimo po njegovim dvorskim pjesmicama zabavnog sadržaja većinom kratke forme. Važno je napomenuti da spomenute teme nisu jedine koje je svaki od navedenih pisaca pojedinačno obrađivao. Horacije je također koristio mnoštvo različitih tema kao što su: prijateljstvo, prolaznost života, ljubav, domoljublje, veličanje Rima, vinske pjesme, obične pjesme, itd. Drugim riječima tema mu je bila život općenito. Poznat je po tome da je pjesnik koji je napisao pjesme s izrazito velikim brojem različitih metričkih formi.

Horacije je unaprijedio rimsku poeziju unoseći u nju grčke pjesničke forme, ali čuvajući rimski duh (*animus*). Lirske stihove i strofe je preuzeo, ali teme koje koristi, iako po uzoru na stare Grke, njemu su ipak osobne (ljubav, priroda, vino) tako da ne možemo smatrati da ih on imitira. Kao što je već ranije spomenuto, osobiti je majstor stilizacije u koju uklapa simboliku koja je odraz stvarnosti, a to je mogao naučiti također od Alkeja.

Sam pjesnik odaje priznanje svojim grčkim uzorima spominjanjem u nizu svojih pjesama. Primjerice, u pjesmi I, 1 kada se na kraju pjesme u stihu *„...a Polihimnija ne uskraćuje svoj barbit sa Lezbosa.“*[89] referira na Alkeja s otoka Lezba koji se služio barbitom[90], koji mu zajedno sa Sapfom postaje jedan od glavnih lirskih uzora. Također, u pjesmi III, 30 u stihu *„...jer sam, od skromna jak, / pjesme eolske stih napjev u italski / prvi prenio ja.“*[91] Horacije govori da je upravo on prvi prenio eolsku pjesmu na italsko tlo pa zaslužuje da ga se zbog toga pamti. Obzirom da su te pjesme ujedno prva i posljednja pjesma u originalnoj zbirci, stječe se dojam da Horacije želi zaokružiti zbirku tim počastima. Sapfu spominje u pjesmi II, 13 u stihovima *„Za dlaku dvore tmurne Prozerpine / promaših, malne sudište Eaka / i sijela odvojena čistih / vidjeh, i kako se tuži Sapfa / na gradske djeve eolskim strunama, / i tebe, s lirom glasnijom,*

[89] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 28; stih na latinskom jeziku: *„nec Polyhymnia Lesboum refugit tendere barbiton.“* (Hor. *Od*. I, 1 (33 – 34))
[90] Barbit je glazbalo slično liri, ali veće i s većim brojem struna. (Šonje 2015, 28)
[91] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 138; stih na latinskom jeziku: *„ex humili potens princeps Aeolium carmen ad Italos deduxisse modos.“* (Hor. *Od*. III, 30 (12 – 14))

Alkeju / tom zlatnom, dok o zlima pjevaš / morskima, ratnima, izbjegličkim.“[92] kada opisuje blizak susret sa smrću uslijed kojega zamišlja podzemni svijet i život u njemu te ondje susreće Alkeja i Sapfu, nakon čega govori da njihovu eolsku pjesmu s divljenjem slušaju svi u podzemlju.

Horacije je ostavio neizbrisiv utjecaj na buduće naraštaje pjesnika o čemu govori tvrdnja da je najviše prevođeni antički pisac i da su njegove pjesme postale dio školske lektire, kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu. Bio je jako popularan u renesansi i 18. stoljeću. O suvremenosti i značaju njegovog opusa govori i činjenica da se nova izdanja njegovih djela tiskaju i dan-danas. U prilog tvrdnji ide i veliki broj mudrih univerzalnih izreka što ih je pjesnik napisao vodeći se epikurejskim naukom, koje također svjedoče o njegovoj originalnosti i praktičnosti. Horacijev neobičan talent izražajnosti, koji je uvidio i njegov otac već u mladenačkoj dobi, ostvaren je upravo u *Odama*. On ostaje sažet, potpuno discipliniran i savršeno jezgrovit tako da nema niti jednog zareza koji je ili višak ili nedostaje, a kamoli kakvog slova ili riječi.

[92] Prijevod na hrvatski jezik iz: Šonje 2015, 83 – 84; stih na latinskom jeziku: *„Quam paene furvae regna Proserpinae et iudicantem vidimus Aeacum sedesque discriptas piorum et Aeoliis fidibus querentem Sappho puellis de popularibus et te sonantem plenius aureo, Alcaee, plectro dura navis, dura fugae mala, dura belli.“* (Hor. *Od*. II, 13 (21 – 28)

7. LITERATURA

1. Golik, Julije (1941) *Izabrane pjesme Kvinta Horacija Flaka.* Zagreb: NDH.
2. Lesky, Albin (1999/2001) *Povijest grčke književnosti*. prev. Z. Dukat, Zagreb: Golden marketing.
3. Pekorari, Renata (1975) *Kvint Horacije Flak.* Latina et Graeca, Vol. 1, No. 6
4. Rac, Koloman (1981) *Antologija stare lirike Grčke.* Split: Logos.
5. Škiljan, Dubravko (1975) *Izbor i prijevod iz grčke lirike: 7.st.pr.n.e. - 6. st.n.e.*. Zagreb: Ranko Horvat i Dubravko Škiljan
6. Škiljan, D., Bricko, M., Čengić, N., Novaković, D., Salopek, D., Šešelj, Z., (2003) *Leksikon antičkih termina.* Zagreb: Latina et Graeca, Antibarbarus
7. Škiljan, Tamara (1998) *Izbor iz antičke poezije: Grčka.* Zagreb: Katarina Zrinska.
8. Šonje, Šimun (2015) *Kvint Horacije Flak: Ode i epode.* Zagreb: Edicije Božičević.
9. Vratović, Vladimir (2008) *Rimska književnost.* Zagreb: Biakova.

Web izvori

1. http://enciklopedija.hr/ , zadnji pristup: 5.9..2019.
2. http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html , zadnji pristup: 4.9.2019.
3. https://www.thelatinlibrary.com/ , zadnji pristup: 5.9.2019.
4. http://www2.classics.unibo.it , zadnji pristup: 31.8.2019.